

Vastine Jani Ruotsalaisen arvioon kirjastani ”Vaikuttavuus sosiaali- ja terveydenhuollossa”

ANTTI MALMIVAARA

Jani Ruotsalaisen arviossa (YP 1/23) kirjastani *Vaikuttavuus sosiaali- ja terveydenhuollossa* on perustavanlaatuisia vääriinymmärryksiä, jotka näen tarpeelliseksi korjata.

Ruotsalaisen mukaan interventio-termi pitää liittää kokeelliseen tutkimukseen, muuten tulee puhua altisteesta. Intervention olemassaolo ei kuitenkaan ole riippuvainen siitä, onko se osa koetta vai ei. Intervention vaikuttavuutta voidaan määrittää kokeellisesti satunnaistetulla kontrolloidulla kokeella (*randomized controlled trial, RCT*) ja havainnoiden vertaiskontrolloidulla tutkimuksella (*benchmarking controlled trial, BCT*) (Malmivaara 2015; Malmivaara ym. 2022). Altiste-termi viittaa muuhun syytekijään kuin interventioon, esimerkiksi elämäntapatekijään.

Kirjassa korostetaan tutkimuskysymyksen lähtökohtaisuutta. Kun kysymyksenasetteluna on hoitoyksikön A ja hoitoyksikön B keskinäinen vaikuttavuus, tarvitaan tietoa hoitoyksikön A ja hoitoyksikön B hoitotulosten eroista. Tätä tietoa hyödynnetään, kun vertaiskehittämisellä lisätään hoitoyksiköiden työn vaikuttavuutta.

Satunnaistettujen kontrolloitujen kokeiden ja havainnoivien vertaiskontrolloitujen tutkimusten aiheet, vahvuudet ja heikkoudet käsitellään kattavasti (lu-

vut 6 ja 7). Kirjassa ei väitetä satunnaistetun kokeen vastaavan vain biologista vaikuttavuutta koskevaan kysymykseen, vaan kuvataan, kuinka satunnaistettua koetta voidaan yhtenä menetelmänä käyttää hyvin erityyppisten vaikuttavuuskysymysten selvittämiseen.

Arkivaikuttavuutta havainnoivasti määritettäessä verrataan kahta faktuaalista toimintatapaa toisiinsa. Kontrafaktuaalin käsite on taustalla satunnaistetuissa kokeissa, mutta sen esiintuomista ei välttämättä tarvita asian ymmärtämiseksi.

Kirja tarjoaa perustellun teoreettisen pohjan ja käytännön ohjeistuksen tarkistuslistoineen vaikuttavuustutkimuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja raportointiin sekä vaikuttavuustiedon sovellettavuuden arviointiin (luvat 2, 5, 6, 7, 10 ja 15). Asiaa havainnollistetaan lukuisilla taulukoiduilla esimerkeillä. Vertaiskontrolloitu tutkimusasetelma on sopusuunnassa satunnaistettujen kokeiden consort- ja järjestelmällisten katsausten prisma-suositusten kanssa. Näihin kirjassa viitataan lukuisia kertoja (luvat 5, 10 ja 11). Kirjassa on yli 300 viitettä tieteellisiin tutkimuksiin.

Termi ”sosiaali- ja terveydenhuolto” esiintyy kirjassa yli 430 kertaa. Kirja on tarkoitettu myös yhteiskuntatieteellisten alojen ja erityisesti sosiaalialan sekä inte-

groidun sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuuden arviointiin ja edistämiseen. Kirjaa voidaan käyttää sekä oppi- että käsi-kirjana. Esimerkiksi sosiaalityön professori Ilse Julkunen hyödyntää arkivaikuttavuuden lääketieteen ja vertaiskontrolloidun tutkimuksen viitekehyyksiä hankkeessaan Arkivaikuttavuus ja systeemiset käytännöt (MultiPrax).

Opetan Helsingin yliopistolla ja muissa yliopistoissa vaikuttavuuden arviointia sekä arkivaikuttavuuden edistämistä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kokeukseni mukaan vaikuttavuuden arvioinnin ja arkivaikuttavuuden edistämisen ymmärtäminen edellyttää avointa ja enakkoluulotonta dialogia. Olen avannut suomen- ja englanninkieliset nettisivut tätä dialogia edistämään (arkivaikuttavuus.fi ja realeffectiveness.com).

KIRJALLISUUS

- Malmivaara, Antti (2015) Benchmarking Controlled Trial – a novel concept covering all observational effectiveness studies. *Annals of Medicine* 47, 332–340. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25965700/>
- Malmivaara, Antti (2022) Vaikuttavuus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Malmivaara, Antti & Zampolini M & Stam H & Gutenbrunner C. (2022) Pros and Cons of Randomized Controlled Trials and Benchmarking Controlled Trials in Rehabilitation: An Academic Debate within the European Academy of Rehabilitation Medicine. *J Rehabil Med*. Doi: 10.2340/jrm.v54.2511